

Kvalitet i dagtilbud i Middelfart Kommune

Arbejdsgrundlag for dagtilbudsområdet 2014-2016

Indledning

Med henblik på at styrke kvaliteten i dagtilbuddene har Middelfart kommune arbejdet med stordriftsmodellen i de sidste 3 – 4 år. Denne model er fuld implementeret i oktober 2014 og der er behov for nye indsatser for at styrke kvaliteten i disse nye rammer.

Dagtilbudsafdelingen i Middelfart Kommune ønsker med dette arbejdsgrundlag, at sætte rammer og retning for de næste par års arbejde på dagtilbudsområdet. Arbejdsgrundlaget er et styringsværktøj, der med udgangspunkt i hverdagslivet i dagtilbuddene i Middelfart Kommune bygger på Dagtilbudsloven samt de udviklingstendenser, der er på dagtilbudsområdet i Danmark. Arbejdsgrundlaget beskriver, hvilke indsatser, der særligt er fokus på og danner basis for at øge kvaliteten i Middelfart Kommunes dagtilbud i de kommende år.

Arbejdsgrundlaget skal sikre et trygt og sammenhængende børneliv, der fremmer alle børns trivsel, udvikling og læring i kommunens dagtilbud.

Krav til systematik i arbejdet, til dokumentation og til at skabe pædagogiske udfordringer, der sikrer børns udvikling og læring, er steget betragteligt gennem de sidste år. De nye krav til dagtilbud medfører ændrede krav til de ansattes kompetencer og uddannelse og til den organisering, der er nødvendig for at sikre børns trivsel, udvikling og læring i dagtilbuddene. Det bliver afgørende, at pædagogerne og lederne kan organisere, sikre systematik og refleksion i det pædagogiske arbejde, kan lede pædagogiske processer og børnegrupper, kan sikre kontinuerlig læring for alle børn og kan organisere differentierede praksisforløb og skabe inspirerende og inkluderende læringsmiljøer. Opgaven forudsætter en veluddannet og engageret medarbejdergruppe, som kan arbejde didaktisk med overvejelser over, **hvad** der skal læres, **hvorfor** det skal læres og **hvordan**, der skal læres.

Indsatserne i arbejdsgrundlaget skal være med til at udvikle metoder, der kan imødekomme disse øgede krav.

Arbejdsgrundlaget er blevet til i en proces, hvor udvalgsformanden, forældrebestyrelsesmedlemmer, en skoleleder, en børnehaveklasseleder, dagtilbudschefen og daginstitutionslederne har bidraget med idéer til, hvad der giver god kvalitet i dagtilbud. Herefter har dagtilbudsledergruppen prioriteret og koordineret forslagene i temaer. Disse temaer indgår i arbejdsgrundlaget, hvor der beskrives udviklingsmål og tiltag for temaerne. Alle dagtilbud skal arbejde med de beskrevne temaer.

Dagtilbudsområdets generelle udvikling i Danmark

Danmark har et af verdens mest udbyggede og velfungerende dagtilbudssystemer. Langt de fleste børn mellem 0-6 år går i dag i dagpleje eller daginstitution. Der er således rigtig gode muligheder for, at dagtilbud i samarbejde med forældrene, kan understøtte børns trivsel, udvikling og læring.

Det er i de første seks år af et barns liv, at barnets grundlag for fremtiden bliver skabt. Derfor er det altafgørende, at de voksne i dagtilbud arbejder systematisk med børns læring og udvikling, så alle børn bliver rustet (og "robustet") til et godt liv i fremtidens samfund.

I 2007 fik dagtilbudsområdet egen selvstændig lovgivning i form af Dagtilbudsloven. Loven præciserer en række indholdsmæssige og metodiske krav til den pædagogiske opgave i dagtilbuddene. Der stilles blandt andet krav om, at der skal udarbejdes pædagogiske læreplaner for det pædagogiske arbejde med alle børn i dagtilbud, samt at der skal arbejdes kontinuerligt med udviklingen af den pædagogiske kvalitet. Dette skal sikres gennem faglig refleksion, ved at opstille læringsmål og metoder, samt ved at evaluere praksis. Dagtilbuddene skal hermed fokusere på, hvordan de skaber læringsrum for alle børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Dette kræver fokus på, hvordan omsorg, leg, læring og børnefællesskaber kan spille sammen.

Det nære omsorgsarbejde i småbørnspædagogikken giver næring til de fællesskaber, som det lille barn på sigt skal være en del af. Fællesskaberne bygger på begreber som anerkendelse, tillid mm. som alle er begreber, der har til formål, at give barnet en høj grad af selvværd og mod på livet. Vi ønsker for vores børn, at de skal være aktive medborgere i et demokratisk samfund, hvor de kan være medskabere af det liv, de lever. Omsorgen for de små børn i de tidlige år er helt afgørende forudsætninger herfor.

Børns leg har altid været en stor del af den danske institutionskultur. Legen er betydningsfuld fordi børn i legen udvikler deres kreativitet og finder selvstændige løsninger på de udfordringer de møder i legen. Legen udvikler børnenes personlige og sociale kompetencer på en naturlig måde, kompetencer som er af stor betydning i de fællesskaber, vi hver især gennem livet er en del af.

Gennem de seneste år er der som følge af de pædagogiske lærerplaner kommet fokus på børns læring i dagtilbud. Dette arbejde understøtter børnenes kompetencer - både de personlige, sociale, kreative og faglige kompetencer, som gør dem mere kompetente og parate til at indgå i fællesskaber både lokalt og globalt.

I Danmark er vi rigtig gode til at tage os af de mindste børn. Men vores vuggestuer, dagplejere og børnehaver kan blive endnu bedre. Vi skal have større fokus på børnenes læring og udvikling allerede i de tidlige år.

En engelsk undersøgelse, der har fulgt 3000 britiske børn i alderen 3 til 14 år, viser, at kvaliteten i vuggestuer og børnehaver har stor betydning for børnenes faglige og sociale

udvikling i skole og livet som helhed.. Har børnene gået i en god børnehave, er der større chance for, at børnene klarer sig godt i skolen. Omvendt vil en børnehave af lav kvalitet have negativ indflydelse på børnenes fremtidige muligheder. Derfor er det yderst vigtigt, at vi får defineret, hvad der giver god kvalitet og får dette overført til praksis.

Hvad giver god kvalitet i dagtilbud?

Forskningen viser at følgende faktorer i dagtilbud er afgørende for børnenes videre liv og læring i skolen – og for deres chancer for at klare sig godt i fremtiden:

- veluddannet personale, der arbejder professionelt med refleksion og systematik i den pædagogiske praksis
- systematisk kvalitetsudvikling gennem praksisnær kompetenceudvikling.
- sociale relationer – positiv voksenkontakt hver dag
- bevidst, planlagt, systematisk pædagogisk praksis med læring som omdrejningspunkt og med udgangspunkt i det enkelte barns nærmeste udviklingszone.
- børnefællesskaber for alle – også små fællesskaber
- der er forældreinvolvering
- læring gennem leg, højtlesning med plads til dialog, anvendelse af it og matematisk tænkning
- sammenhæng i overgange

Mål for udviklingen af kvaliteten på dagtilbudsområdet i Middelfart Kommune i årene 2014-2016

- at systematisere og optimere anvendelsen og udviklingen af personaleressourcerne
- at styrke det tydelige og professionelle lederskab.
- at optimere sammenhængskraften i det lange perspektiv fra vuggestue/dagpleje til skolen og videre frem i livet
- at børnene udvikler sig optimalt gennem leg og læring i organiserede rammer
- at alle børn er værdifulde for fællesskabet, og fællesskabet er værdifuldt for dem

Indsatser

Målene nås gennem arbejdet med flg. indsatser:

1) Organisatorisk læring og kompetenceudvikling med fokus på effektivitet, systematik og sammenhængskraft

Avendelse og udvikling af personaleressourcerne
Lederrollen
Sammenhængskraft
Teamsamarbejde
Smtte
Forældreinvolvering
Kompetenceudvikling

2) Lærerig leg og legende læring

Skolificering
"At robuste børn"
Fællesskaber
Digital udvikling i børnehøjde

3) Branding

Intro film (forår/sommer 2014)
Engagement, imødekommenhed
Dialog, nærvær
Synliggørelse af det vi gør

4) Udvikling af de fysiske rammer

Renovering af ældre bygninger
Indrette legezoner/læringsrum med faglige overvejelser omkring læringsmål
Legepladsen som fælles læringsrum
Inddrage nærmiljøet omkring dagtilbuddet

Kvalitet i tre forskellige dimensioner

- **Den faglige kvalitet** - handler om kvalitet i den pædagogiske indsats.
- **Den organisatoriske kvalitet** - handler bl.a. om hvorledes arbejdet tilrettelægges og de fysiske rammer det foregår i.
- **Den brugeroplevede kvalitet** - handler om brugernes oplevelser af den serviceydelse, der modtages.

Som det ses i skemaet herunder vil alle 3 kvalitetsdimensioner blive udviklet gennem de valgte indsatser.

Den faglige kvalitet	Den organisatoriske kvalitet	Den brugeroplevede kvalitet
Organisatorisk læring og kompetenceudvikling (Læringsmiljøvurdering)	Organisatorisk læring og kompetenceudvikling (personaleressourcer og lederrollen - teamsamarbejde)	Organisatorisk læring og kompetenceudvikling (Sammenhængskraft og brugerundersøgelse i læringsmiljøvurdering)
Lærerig leg og legende læring	Udvikling af de fysiske rammer	Branding

Organisatorisk læring og kompetenceudvikling med fokus på effektivitet, systematik og sammenhængskraft

(se bilag 1)

Dette tema handler om, at gennemføre konkrete og praktiske aktiviteter i egen institution og samtidig drage lære af arbejdet gennem videndeling i forhold til, at finde systematiske og effektive arbejdsgange, som giver bedre ressourceudnyttelse og fleksibilitet, større motivation, arbejdsglæde, engagement og overskud.

Sammenhængskraft

Sammenhængskraft beskriver et veludbygget samarbejde mellem alle interessenter på dagtilbudsområdet og dette samarbejde giver øget overblik, "vi-hed" samt tillid og tryghed. Det er ikke kommunen mod borgerne, men borgerne og kommunen sammen.

Det er en udfordrende opgave for et barn at skifte udviklingsmiljø såvel fra hjem til dagtilbud som fra dagtilbud til skole. Det enkelte dagtilbud skal i samarbejde med fritidshjem, SFO'er og skoler sikre en koordineret indsats mellem pædagoger, lærere og forældre med tydelighed over for de involveredes roller og opgaver med barnets overgang.

Ledelse

God ledelse er af afgørende betydning for kvaliteten i dagtilbuddene. Det er en ledelsesopgave at skabe ejerskab til de pædagogiske udviklingsprocesser, at motivere og organisere til fælles målrettet handling i en balance mellem nytænkning og stabilitet.

Lederen skal sikre systematik og skabe rammerne for refleksionsrum med tid til planlægning til medarbejderne og sikre at daginstitutionens struktur skaber overskuelighed for både børn og voksne. Lederne skal gennem kompetenceudvikling klædes på til, at kunne organisere, strukturere, systematisere og effektivisere samt til at lede og udvikle teams.

Kompetenceudviklingen skal være tæt knyttet til praksis i dagtilbuddet, for at sikre at viden og resultater fra uddannelsen omsættes i praksisfeltet.

Teamsamarbejde

Med de nye krav til dagtilbud bliver det afgørende, at pædagoger kan organisere, systematisere og reflektere i det pædagogiske arbejde, at de kan lede pædagogiske processer og

børnegrupper, kan sikre kontinuerlig læring for alle børn og kan organisere differentierede praksisforløb og skabe inspirerende og inkluderende læringsmiljøer. For at dette kan lykkes er det nødvendigt med rum for fælles faglige refleksionsprocesser, hvor der er tid til planlægning, refleksion og evaluering i samarbejde med kollegerne. Dette refleksionsrum kan skabes gennem teamsamarbejde.

Samarbejdet i et team har – i modsætning til samarbejdet i en gruppe – et fælles ejerskab til den opgave, der skal løses. I et team kæmper alle for at nå de fælles mål – selv når der er krise. Forskningen viser, at velfungerende team kan øge produktiviteten, reducere fraværet og forbedre medarbejdernes trivsel. Teamledelse og teamudvikling er derfor en vigtig ledelseskompetence.

Teamsamarbejde er ikke et mål i sig selv, men er en organisationsform, der kan strukturere medarbejdernes samarbejde og give rum for systematisk, reflekterende og evaluerende arbejde med den konkrete pædagogiske praksis. Et velfungerende teamsamarbejde betyder, at medarbejderne bliver klogere på deres egen praksis og det didaktiske arbejde. For at det skal lykkes er det vigtigt, at børnenes læring er i fokus i teamets faglige drøftelser og handlingsplaner.

For at understøtte teamsamarbejdet i den pædagogiske udvikling skal der være kvalitet i de fælles processer, hvor der reflekteres over praksis, og hvor praksis giver anledning til læring i praksisfællesskaberne. Aktionslæring er et godt værktøj til denne proces.

Teamets samarbejde om konkret planlægning og praktiske spørgsmål er også vigtigt – men det har ikke direkte betydning for udviklingen af den pædagogiske praksis og børnenes læring.

Vigtige parametre for et vellykket teamsamarbejde:

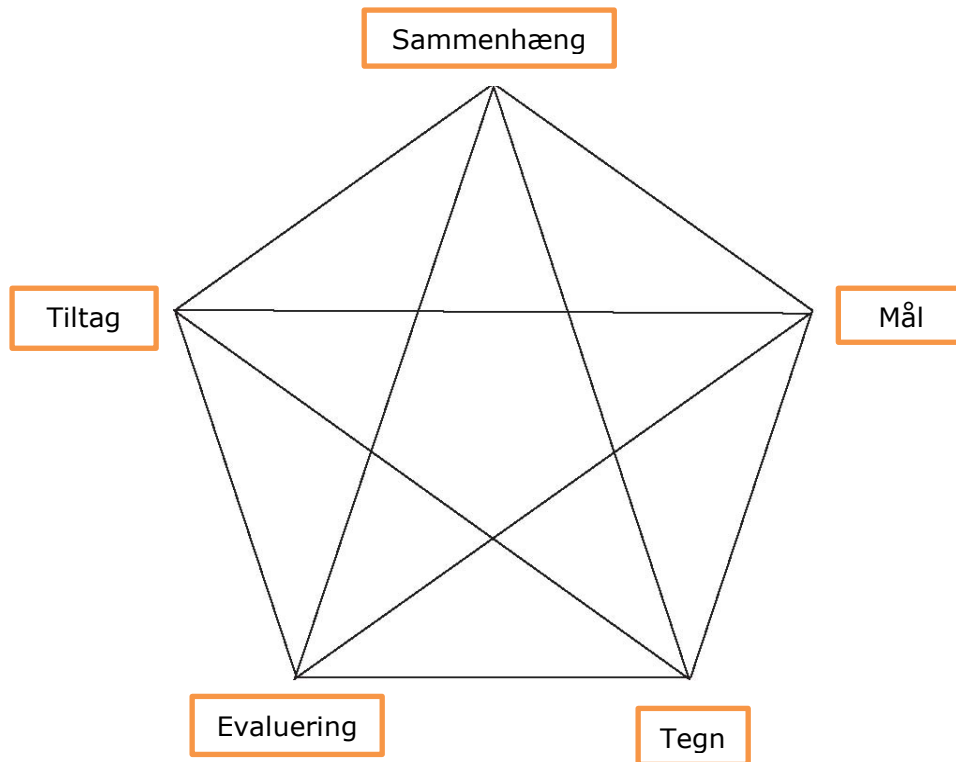
- Børnenes læring skal være i centrum for dialogen i teamet.
- Lederen skal skabe rammer som sikrer, at et teamsamarbejde med børnenes læring i fokus finder sted, herunder sikre gode fysiske rammer og fastlagte mødetidspunkter for teamet.
- Lederen skal være i dialog med teamet om arbejdet med børnenes læring.
- Teamet skal lave dagorden og referat for at sikre en systematisk dialog.
- SMTTE-modellen bliver anvendt som planlægnings- og styringsredskab i den pædagogiske praksis.
- Teamet skal løbende overveje, om samarbejdet i teamet bidrager til at udvikle den konkrete praksis, og hvordan samarbejdet eventuelt kan forbedres. Det kan anbefales at anvende "Vækstmodellen" til denne evaluering.

Lederen anvender læringsmiljøvurdering i dialogen med de enkelte teams.

Læringsmiljøvurderingen er en metode til at vurdere den faglige kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer, som ledere og medarbejdere stiller til rådighed for børn i vuggestuer, børnehaver og integrerede institutioner. Med metoden vurderes læringsmiljøet fra flere perspektiver. Materialet giver et konkret afsæt, der kan bruges som ledelsesredskab til dynamisk udvikling af den pædagogiske praksis.

SMTTE - modellen

Smtte-modellen er et planlægnings- og styringsværktøj der skal anvendes i det pædagogiske arbejde. Med SMTTE-modellen lægges op til systematisk at analysere og beskrive den sammenhæng, man befinder sig i, at forholde sig bevidst til at fastsætte mål, tegn og tiltag og derpå evaluere og dokumentere udviklingen af det pædagogiske arbejde.

Forældreinvolvering

Forskning fastslår, at børns sprog, læring, udvikling og trivsel øges, når forældrene involveres i det pædagogiske arbejde med barnet, og når barn og forældre oplever en rød tråd i indsatsen mellem dagtilbuddet og hjemmet. Forældresamarbejdet skal være en ressource i det pædagogiske arbejde, og der skal eksperimenteres med at udvide formerne for forældresamarbejdet med metoder, der giver forældrene større indsigt i livet i dagtilbuddet, i børnenes fællesskaber og fælles aktiviteter.

Et samspil mellem dagtilbud og hjem forudsætter, at forældrene har kendskab til indholdet i den daglige pædagogiske praksis og gives mulighed for at deltage og involvere sig. Det er vigtigt, at samarbejdet etableres for børnenes skyld og at det foregår i dialog og partnerskab omkring det at skabe trivsel, læring og udvikling for barnet. Forældrene skal anerkendes, og der skal skabes et tillidsfuldt forhold mellem dagtilbud og hjemmet, idet en samarbejdende tilgang vil danne grobund for en styrkelse af barnets sociale kompetencer.

Kompetenceudvikling

De nye krav til dagtilbudsområdet medfører, at såvel ledere som medarbejdere får behov for kompetenceudvikling.

Der findes mange måder at kompetenceudvikle på - fra traditionelle kursusforløb over læringsforløb i tilknytning til praksis til projektarbejde og pædagogisk udviklingsarbejde. Der kan ske kompetenceudvikling på arbejdspladsen eller uden for arbejdspladsen.

I disse år er der stor efterspørgsel på praksisnær kompetenceudvikling, hvor læringen foregår i et systematisk forløb i praksis, omkring praksis og mellem praktikere. Her findes forskellige modeller, f.eks.:

- Refleksion – observation – feedback/refleksion – observation – feedback/refleksion (på arbejdspladsen med fremmede øjne)
 "En enklere hverdag" er et kompetenceudviklingsforløb, der er gennemført i dagtilbudsafdelingen i skoleåret 2013/2014. University College Lillebælt har i denne proces leveret "øjnene udefra" og har gennem skiftende refleksion over praksis og observation af praksis udviklet medarbejderne i forhold til inklusionsudfordringer.
- Viden – aktionslæring – feedback (uddannelsessted og i egen praksis)
- Fagligt kursus – observation på anden arbejdsplads – refleksion – aktionslæring – feedback

Forskellige kompetenceudviklingsmodeller:

Læring på arbejdspladsen	
<i>Kompetenceudvikling i praksisfællesskaber</i>	<i>Individuel kompetenceudvikling</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Handling, refleksion og læring - Kollegial supervision - Intern undervisning - Teamsamarbejde - Medarbejder fra naboinstitution underviser - Aktionslæring: Formulering af problemstilling - Iværksættelse af aktion – Iagttagelse – Refleksion – Ny aktion ("En enklere hverdag") - Ekstern supervision - Læringsmiljøvurdering 	<ul style="list-style-type: none"> - Sidemandsoplæring - Jobbytte - Tilbagemelding - Uddelegering af ansvar - Medarbejderudviklingssamtale - Jobsparring med intern kollega - Mentorordning - Videndeling/erfaringsudveksling
Læring uden for arbejdspladsen	
<i>Kompetenceudvikling i praksisfællesskaber</i>	<i>Individuel kompetenceudvikling</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Netværk - Læringsuger - Fra refleksion til inspiration 	<ul style="list-style-type: none"> - Diplomuddannelse/anden uddannelse/kursus - Jobbytte - Sidemandsoplæring - Videndeling/erfaringsudveksling - Jobsparring med ekstern kollega

Lærerig leg og legende læring

(se bilag 2)

I visse kredse arbejdes der på, at indføre fælles nationale læremål for dagtilbud, der beskriver, hvad det forventes børn lærer i dagtilbuddene, med særligt henblik på at styrke deres skoleparathed. I andre kredse arbejdes med, at børnene skal begynde i skole som fem-årige. Med et sådant øget fokus på børns læring og skoleparathed er der behov for, at dagtilbudsområdet er tydelig omkring dets rolle i børns leg og læring og at medarbejderne kan

arbejde med didaktik. Didaktikken består både af overvejelser over, hvad der skal læres, hvorfor det skal læres og hvordan der skal læres. Tidligere talte man om, at der var metodefrihed, når det skulle besluttes hvordan, der skulle læres. I dag tales om metodeansvar.

I dag er der en kløft mellem dagtilbudsområdet og skoleområdet.

Dagtilbudsområdet værner om den frie leg og ønsker at børnene tilegner sig kompetencer gennem leg og tænker, at skolen må tilrette sine aktiviteter i forhold til, hvordan børnene af i dag er. Børn har ret til en barndom. Børn skal lære, men de skal lære i deres eget tempo.

Skoleområdet ønsker at dagtilbuddene erstatter legen med læring, så barnet har lettere ved at transformere læring ind i skolens fag. Der skal sættes turbo på læring med bogstaver og tal i dagtilbuddene og dagtilbuddene må gøre børnene mere klar til skolen. Når børnene kommer i skole skal de kunne klare sig selv, kunne kontrollere impulser, håndtere konflikter og være bevidste om sig selv.

Skolificering?

Det store spørgsmål er: Skal der ske en skolificering af dagtilbuddene?

Forskningen viser, at målrettede og strukturerede læringsaktiviteter i dagtilbud har en positiv betydning for børnenes senere læring i skolen. Det er alt for sent at begynde arbejdet med børns læring, når børnene har første skoledag. Det betyder ikke, at vuggestuer og børnehaver skal omdannes til skoler. Det er vigtigt, at børnene lærer gennem leg og aktiviteter, de har lyst til at deltage i. Det giver dem lyst til at lære endnu mere. Det er de voksnes opgave at udfordre børnene. Passende udfordringer er vigtige for børnenes selvværd, selvdannelse og læringslyst.

Det er meget vigtigt, at de voksne gør brug af deres faglighed. Eksempelvis ved at planlægge læringsforløb for få børn af gangen. Det er veldokumenteret, at én voksen sammen med få børn i planlagte aktiviteter giver bedre læring for børnene end f.eks. tre voksne sammen med 20 børn. De voksne skal kunne skabe en pædagogisk hverdag, der både rummer struktureret læring og leg, og som tager udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer. Det er derfor afgørende, at de voksne udvikler deres kompetencer til fremtidens udfordringer.

Fremtiden indebærer, at både skolen og dagtilbuddene for børnenes skyld skal tænke ud over deres egne systemer. Der skal skabes partnerskaber om nye fælles forståelser for læring. Skoler og dagtilbud skal skabe noget nyt sammen og få kløften mellem dem fyldt op, så børnene ikke falder ned i den.

Dagtilbuddene skal ikke være bange for læring men øge fokus på og udvikle den bevidste læring som foregår med udgangspunkt i børnenes interesser og nærmeste udviklingszone. I dagtilbuddene er der mange spændende voksne, der kan fortælle et godt eventyr, lege en sangleg, fortælle om myren, træne barnet i at tage regnbukser på og snakke om de væsentlige ting i barnets liv. Alt dette er læring. Det næste skridt for dagtilbuddene at systematisere denne læring.

Dagtilbuddene kan i såvel praktiske gøremål som i læringsituationer have stor gavn af, at finde guldet i nabolaget gennem frivillige, som kan byde ind med noget andet end det medarbejderne kan. Sammen kan et fælles tredje dannes.

“At robuste børn”

Børnene skal gøres robuste inden skolestart. Robusthed handler om at være god til at mestre livets udfordringer i stort og småt:

- at kunne håndtere udfordringer i forhold til andre mennesker
- at klare opgaver, som kræver at de øver sig
- at kunne holde fast i et mål, der skal nås
- at håndtere fristelser

For at kunne håndtere disse udfordringer skal børn øve sig i at være robuste, kunne overkomme vanskeligheder og udholde de frustrationer, som følger med.

Fællesskaber

Robusthed er noget vi udvikler i forholdet til andre mennesker, og inden i os selv. Derfor er det i trykke fællesskaber, at vi bedst træner børns robusthed. Fællesskaber hvor der er plads til forskellighed, og hvor børnene øver sig i at være sammen, lege og samarbejde. Fællesskaber hvor de bliver passende udfordret, sammen og hver for sig.

Forskning på 0-6 års området peger på, at børns succes i skolen og senere livschancer i høj grad afhænger af kvaliteten af det dagtilbud, børnene har været i. Dagtilbuddenes primære opgave er at arbejde pædagogisk med børnene, herunder at understøtte og videreudvikle deres sociale og alsidige kompetencer. Børnene i dagtilbud er i en udviklings- og læringsproces, og i den proces spejler de sig i hinanden og lærer af hinandens sociale adfærd og måder at tackle forskellige situationer på. Derfor bør der sættes fokus på de fællesskaber, barnet befinder sig i og på de voksnes muligheder for at strukturere de rammer, børnene skal handle indenfor. Det er vigtigt at fremme det enkelte barns oplevelse af at være vigtig for fællesskabet – og af at fællesskabet er vigtigt for dem.

Børns deltagelse i fællesskaber er afgørende for deres udvikling og trivsel. Derfor er det afgørende, at de voksne bidrager med en bred vifte af muligheder, hvori børnene kan opsøge, komme i kontakt med og deltage i differentierede lege- og lærings-fællesskaber, ud fra en betragtning om, at jo mere differentierede fællesskaberne er, jo større mulighed er der for, at alle får mulighed for at deltage og være en aktiv deltager i fællesskabet.

Børn med særlige behov kan have ekstra brug for en styrkelse af deres sociale relationsdannelse og her kan dagtilbuddet – udover at have et tæt samspil med familien – organisere det pædagogiske arbejde netop med henblik på dette. Et særlig tilrettelagt pædagogisk miljø med smågrupper og tæt voksenrelation og guidning er gavnlige for de børn, som har brug for at blive støttet og styrket i deres nære relationer. Afgrænsede børnefællesskaber hjælper barnet til at danne sociale relationer, som ruste barnet til livet indenfor og udenfor dagtilbuddet.

Digital udvikling i børnehøjde

Erfaringer med anvendelsen af it og medier i dagtilbud viser, at disse understøtter kreative, innovative og legende processer i børnenes læring samtidig med, at de udvider mulighederne for børnenes leg og læring i fællesskaber.

rumme mange forskellige typer børn og pædagogiske principper. Rum og pædagogik er to sammenhængende størrelser, der gensidigt udfordrer hinanden.

Uderummet er institutionens største rum. Der skal være en flydende, dynamisk overgang mellem ude og inde, en overgang, som inspirerer børn og unge til at opholde sig ude i længere tid. Legepladsen er også et vigtigt læringsrum i dagtilbuddet. Det har også stor værdi for læringen og for barnets deltagelse i fællesskaber i lokalområdet, at nærmiljøet omkring dagtilbuddet inddrages i børneaktiviteterne.

Såvel ude som inde indrettes legezoner/læringsrum med udgangspunkt i faglige overvejelser omkring læringsmål.

Bygningerne skal i forbindelse med nybyggeri eller reovering udvikles med henblik på at skabe trygge og udfordrende rammer for børn og voksne, nye typer af rum og rumlige sammenhænge, som understøtter medarbejdernes frihed og metodeansvar til at planlægge et differentieret tilbud med samtænkning af ude- og inderum.

Bevægelse skal indtænkes i indretningen og udviklingen af bygningerne og legepladsen så institutionen understøtter og inspirerer til at spille bold, løbe omkring, hoppe, danse, gemme sig og bygge huler.

For at faciliteterne over tid er i stand til at understøtte den fremtidige pædagogiske udvikling er det vigtigt, at der tænkes i et differentieret udbud af rum, hvor inde og ude tænkes som et sammenhængende pædagogisk landskab.

Afrunding

Arbejdsgrundlaget for dagtilbudsområdet vil være styringsdokument for arbejdet med de 0-6-årige i perioden 2014-2016

Inputtene fra de forskellige interessenter samt ledergruppens arbejde har været en forudsætning for tilblivelse af arbejdsgrundlaget.

Arbejdet med mål, tegn, tiltag og evaluering frem mod 2016 vil fortsat fordrer stor inddragelse af ledere og medarbejdere, for at sikre udvikling af pædagogikken i den enkelte institution og udvikling af de systematikker, der fremover skal anvendes i det pædagogiske arbejde for at øge kvaliteten i dagtilbuddene.

I relation til fremtidens pædagogiske udfordringer har det med arbejdsgrundlaget været vigtigt at skabe en sammenhæng og helhedstænkning i forhold til øvrige udviklingstiltag på Børn-, Unge- og Fritidsområdet i Middelfart Kommune for at skabe gennemsigtighed og klarhed over den retning, dagtilbudsområdet skal tage i de kommende år.

SMTTE-model

Organisatorisk læring og kompetenceudvikling med fokus på effektivitet, systematik og sammenhængskraft

Sammenhæng	<p>Med henblik på at styrke kvaliteten i dagtilbuddene har vi i Middelfart kommune arbejdet med stordriftsmodellen i de sidste 3 – 4 år.</p> <p>Specifikt fokus på organisatorisk læring og kompetenceudvikling giver mening fordi arbejdet med systematik, effektivisering, evaluering og sammenhængskraft ifølge forskningen vil højne kvaliteten og gøre det pædagogiske arbejde mere målrettet. Denne nye måde at arbejde på kræver kompetenceudvikling af alle.</p>
Mål	<ol style="list-style-type: none"> 1. At optimere og systematisere anvendelsen og udviklingen af personaleressourcerne. 2. At styrke det tydelige og professionelle lederskab. 3. At optimere sammenhængskraften i det lange perspektiv fra dagpleje/ vuggestue til skolen og videre frem i livet
Tegn	<p>Ad 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle dagtilbud har rammesat refleksionsrum i ugeplanen/arbejdsplanlægningen til teamsamarbejde. • I dagplejens legestuer har dagplejepædagerne systematiseret og organiseret de pædagogiske refleksioner og drøftelser. • Personalet anvender teamsamarbejdet systematisk til planlægning, refleksion og evaluering af praksis. • Børnenes læring er i fokus i teamsamarbejdet. • Praksis har ændret sig fordi struktur og organisering giver mere effektive arbejdsgange, større arbejdsglæde og overskud. • Medarbejderne arbejder målrettet og systematisk med den pædagogiske praksis • Der er udarbejdet SMTTE på alle planlagte aktiviteter.

	<p>Ad 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der arbejdes målrettet og systematisk med planlægning og styring. • Institutionens struktur har givet overskuelighed og tydelighed for både børn og voksne • Der er i arbejdsplanen afsat tid til teamsamarbejde. • Medarbejderne får relevant faglig sparring og coaching • Der er kvalitet i de fælles faglige refleksionsprocesser <p>Ad 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • At børn, forældre og medarbejdere er trygge bl.a. i overgangen mellem tilbuddene • Dagplejen, daginstitutionerne og skolerne har et gensidigt og forpligtende samarbejde. • At der er en høj grad af tværfaglighed, hvor der er udarbejdet udviklingsbeskrivelser, TRAS, praksisfortællinger og handleplaner og hvor alle kender deres opgave • At der arbejdes systematisk med refleksion • Forældrene føler sig velkomne og udviser tillid til dagtilbuddet og er involveret i det pædagogiske arbejde med barnet • Forældre tager ansvar for, at alle børn deltager i sociale fællesskaber.
<p>Tiltag</p>	<p>Ad 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lederen organiserer og skaber kvalitet i og rum for fælles faglige refleksionsprocesser i teams bl.a. omkring læreplanstemaerne • Lederen sikrer, at der udarbejdes rationelle arbejdsplaner og rationelle hverdagsrutiner • Lederen beslutter om der arbejdes med årsnorm eller hvilke andre former for effektiv arbejdsplanlægning, der anvendes. • Lederen sikrer gennem dialog med teamet, at der er fokus på børns læring og at der arbejdes målrettet og systematisk med den pædagogiske praksis. • Lederen sikrer, at alle medarbejdere kender SMTTE-modellen og anvender den i deres pædagogiske praksis. • Forvaltningen sikrer praksisnær

	<p>kompetenceudvikling til medarbejderne i forhold til teamsamarbejde og smtte-modellen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forvaltningen sikrer praksisnær kompetenceudvikling omkring struktur, organisering og effektive arbejdsgange til medarbejdere. • Forvaltningen sikrer fortsættelse af kompetenceudviklingsforløbet "En enklere hverdag" i de institutioner, hvor medarbejdere/lederen/dagtilbudschefen vurderer, at det vil være det bedst egnede kompetenceudviklingsforløb mod næste mål. • Forvaltningen sikrer en praksisnær kompetenceudvikling i dagplejen med fokus på, hvordan de pædagogiske refleksioner og drøftelser kan systematiseres og organiseres i legestuerne og på hvordan der kan sikres og systematiseres et højt fagligt niveau i sparring og tilsyn hos den enkelte dagplejer. <p>Ad 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forvaltningen sikrer praksisnær kompetenceudviklingsforløb, der indeholder viden, praksis og feedback i forhold til tydeligt og professionelt lederskab med fokus på organisering, struktur og effektive arbejdsgange samt ledelse og udvikling af teams. • Forvaltningen og lederen sikrer, at der udarbejdes læringsmiljøvurdering, og at der efterfølgende arbejdes systematisk med refleksion og prioriterede handleplaner • Lederen organiserer og skaber systematik og kvalitet i og rum for fælles faglige refleksionsprocesser i teams. <p>Ad 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lederen sikrer, at samarbejdet mellem dagpleje, vuggestue, børnehave, skole udvikles og at børnene er velbeskrevet, jvnf. aftaler i "Den røde tråd". • Forvaltningen og den samlede ledergruppe på skole- og dagtilbudsområdet danner partnerskaber om nye forståelser for læring. Skole og dagtilbud skaber noget nyt sammen. • Lederne sikrer en udvidelse af det tværfaglige samarbejde frem mod sammenhængskraft i organisationen.
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Lederen sikrer, at forældrene bliver involveret i barnets udvikling ved bl.a. at sikre tid og rum til forældresamtaler. • Forvaltningen og lederen sikrer, at der gennemføres brugerundersøgelse gennem læringsmiljøvurderingen. • Forvaltningen sikrer kompetenceudvikling omkring forældresamarbejde (forældrenes rolle i inklusionsarbejdet, forældreinvolvering i barnets udvikling – fokus fra input til output) for ledere og medarbejdere.
Evaluering	<p>Evalueringen foretages ved en vurdering af om tegnene kan observeres samt gennem arbejdet med læringsmiljøvurderingen. Evalueringen foretages i et samarbejde mellem ledere og forvaltningen.</p>

SMTTE-model

Tema: Lærerig leg og legende læring

Sammenhæng	<p>Med et øget fokus på børns læring er der et behov for, at vi også på daginstitutionsområdet er tydelige omkring børns leg og læring. Det lille barn lærer gennem leg og legen gør, at barnet udvikler sig. Børn tilegner sig kompetencer gennem leg. Vi har derfor fokus på leg og læring gennem bevidst pædagogisk planlægning og tilrettelæggelse. Vi vil indføre systematik i det vi gør, fordi vi gerne vil højne kvaliteten og være mere målrettede i det pædagogiske arbejde.</p>
Mål	<p>Målet for "Lærerig leg og legende læring" er, at videreudvikle en bevidst tilgang til temaet.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Børnene udvikler sig optimalt gennem leg og læring i organiserede rammer. 2. Alle er værdifulde for fællesskabet, og fællesskabet er værdifuldt for alle. 3. Læreplanstemaerne skal tænkes ind i den legende læring 4. Inde- og uderum indbyder til leg og læring – både for piger og drenge. 5. Tilgængelige, kompetente og deltagende voksne. 6. SMTTE er planlægnings- og styringsredskab i alle pædagogisk planlagte aktiviteter.
Tegn	<p>Ad 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I teamet arbejdes med, hvad der skal læres, hvorfor det skal læres og hvordan der skal læres (didaktik). • De digitale medier indgår som en naturlig del i metodevalget. • De voksne er aktive deltagere i legen og læringen. • Den voksne "griber" legen. • Børnene leger nye lege. • Børnene er nysgerrige. <p>Ad 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere nye legefællesskaber. • Alle deltager i fællesskaber. • Digitale medier indgår i de sociale relationer. <p>Ad 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Børn der synger og danser • Børn der er nysgerrige på naturen

	<ul style="list-style-type: none"> • Aktive børn, der udfordrer deres motorik • Nye legefællesskaber • Børn der leger med ord, rytmer, rim og remser. • Mere "robuste" børn, der mestrer livets udfordringer. <p>Ad 4.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der foregår leg mange steder inde og ude. • Der er tydelige legezoner. • Både drenge og piger fordyber sig i leg. • Færre konflikter. <p>Ad 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • De voksne positionerer sig • De voksne fordyber sig • De voksne er igangsættende og engagerede • De voksne er i børnehøjde • Guldet i nabolaget er fundet og derfor er der flere voksne og flere aktiviteter end tidligere <p>Ad 6</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der er udarbejdet SMTTE på alle planlagte aktiviteter.
<p>Tiltag</p>	<p>Ad 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lederen sikrer gennem dialog med teamet, at de voksne tænker leg, læring og didaktik ind i den pædagogiske praksis. • Medarbejderne tager udgangspunkt i børnenes nærmeste udviklingszone i planlægningen af aktiviteter. • Forvaltningen køber IT- pakke til samtlige institutioner • Forvaltningen sikrer kompetenceudvikling til medarbejderne i forhold til digitalisering i børnehøjde, didaktik, lærerig leg og legende læring samt vejledt deltagelse. • Lederen sikrer den nødvendige tid/refleksionsrum i arbejdsplanen til at planlægge lærings- og legeforløbene i teams samt til udarbejdelsen af SMTTE. <p>Ad 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medarbejderne etablerer gode muligheder for børnenes deltagelse i forskellige fællesskaber – både inde og ude. • Medarbejderne praktiserer vejledt deltagelse i fællesskaber.

	<p>Ad 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læreplanerne revideres. • Medarbejderne tænker læreplanstemaerne ind i den legende læring. <p>Ad 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lederen sikrer, at der laves standarder for de enkelte legezoner og at såvel drenge som piger er tænkt ind i disse standarder. • Medarbejderne opbygger legezoner – ude og inde • Lederen sikrer indkøb af materialer/legetøj, der understøtter legezonens formål. <p>Ad 5</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medarbejderne er igangsættere, vejledere og deltagere i legen og læringen. • I hverdagen forstyrrer medarbejderne kun hinanden ved akutte problemer. • Lederen sikrer, at alle de gode kræfter, der findes i nabolaget – i familierne, foreningerne og i de lokale virksomheder bliver inddraget i dagtilbuddets hverdag, hvor det giver mening. <p>Ad 6</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lederen har ansvaret for, at personalet introduceres til SMTTE-modellen og får den nødvendige viden til at anvende den. • Medarbejderne har ansvaret for, at der udarbejdes SMTTE for alle planlagte aktiviteter • Lederen har ansvaret for, at der følges op på de nye tiltag på personale-møder.
Evaluering	<p>Lederne indsamler praksisfortællinger om tegnene. Næste skridt tages med udgangspunkt i praksisfortællingerne.</p>

Skabelon til SMTTE-model

Tema:

Sammenhæng Hvorfor vil vi arbejde med dette tema? Hvad er det vi vil gøre noget ved?	
Mål Hvad vil vi gerne opnå? (Opstil få klare mål)	
Tegn Hvilke tegn vil vi gerne se, som bevis på, at vi er på vej mod målet? Opstil tegn for hvert mål. (gerne flere tegn for hvert mål)	
Tiltag Hvilke handlinger/aktiviteter skal igangsættes for at nå målene? Hvem har ansvaret for hvad og hvornår?	
Evaluering Hvordan? Nåede vi vores mål? Hvorfor? Hvorfor ikke? Næste skridt?	